

รายงานผลการวิจัย

**การศึกษาสภาพการผลิตและการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา)**

Study of Production and Selling of One Tambon One Product
in Songkhla Lake Basin.(Nakonsrithammarat, Pattalung and Songkhla Province)*

อังคณา ธรรมสังการ**

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้าน
การพัฒนาอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม สังคม
ชนบทมีความห่างไกลความเจริญทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ชาว
ชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมยังคงมีฐานะยากจนจำนวนมาก
เป็นผลให้รัฐบาลทุกยุคสมัยมีนโยบายเร่งรัดกระจายความเจริญ
ทางเศรษฐกิจไปสู่ชนบท โดยการมุ่งส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมและ
อุตสาหกรรมในครอบครัว เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวของ
ราษฎรชนบท พื้นฐานการผลิตหัตถกรรมจึงเปลี่ยนแปลงไปจาก
การผลิตเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นการ
ผลิตเพื่อจำหน่ายสนองความต้องการของตลาดสังคมเมืองทั้ง
ภายในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดที่ต้องการให้
แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์ (หลัก) 1 ประเภท หรือ “สินค้าหนึ่ง
ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรของท้องถิ่น ลด
ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานไปสู่เมืองใหญ่ เป็นการสร้าง
เศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้นสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจาก
นโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา รวมทั้งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่ง
ผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้
สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดย

*การวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจาก กองทุนการวิจัยของสถาบันราชภัฏสงขลาปี 2546

**อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชา การจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

การผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล** (Local yet Global) ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2. **พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์** (Self-Reliance Creativity) ทำความฝันให้เป็นจริงด้วยกระบวนการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น

3. **การสร้างทรัพยากรมนุษย์** (Human Resource Development) ฟูมฟักประชาชนให้ใช้ชีวิตด้วยความท้าทายและจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

การศึกษาครั้งนี้ต้องการศึกษาสภาพการดำเนินธุรกิจของสินค้า OTOP ด้านตัวสินค้าและด้านความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของคณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐาน ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ตลอดจนการศึกษาด้านคุณภาพ สภาพการดำเนินธุรกิจ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของแต่ละประเภทสินค้า OTOP เพื่อพยากรณ์ถึงความยั่งยืนของธุรกิจ ตลอดจนผลกระทบในเชิงสังคม เศรษฐกิจต่อประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ศึกษากระบวนการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้า OTOP เขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
2. ศึกษาราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งออกของสินค้า OTOP เขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
3. ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตสินค้า OTOP เขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
4. ศึกษาถึงสภาพการจัดการ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาสในการผลิตและการจำหน่าย สินค้า OTOP เขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

วิธีดำเนินการ

วิธีการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

การสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนแรก เป็นการสัมภาษณ์ทั่วไป ใช้หลักเกณฑ์มาตรฐานการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ การให้คะแนนผลิตภัณฑ์โดยคณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ได้แบ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสินค้า และกลุ่มศิลปวัฒนธรรม สถานที่และบริการ ในการวิจัยนี้จะใช้เฉพาะกลุ่มสินค้าในการสัมภาษณ์ทั่วไป

ส่วนที่สอง เป็นการสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง เพื่อทราบปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ โดยวิธี SWOT Analysis และใช้ในการวิเคราะห์ต้นทุน ปัจจัยการผลิตที่ใช้ ผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบธุรกิจทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ

แบบสอบถาม จากสมาชิกกลุ่ม โดยแบบสอบถามจะมี 3 ส่วน

ส่วนแรก ข้อมูลพื้นฐานของธุรกิจ

ส่วนที่สอง สภาพการผลิต การจัดการกลุ่ม ต้นทุน

ส่วนที่สาม การจำหน่าย การเคลื่อนไหวราคา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

**3. สรุปรายงานผลการวิจัยจากข้อมูลที่เก็บรวบรวม
มานำเสนอ**

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบกระบวนการผลิต การจัดการและการจำหน่ายสินค้า OTOP ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา

2. ทำให้ทราบราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งออก สินค้า OTOP

3. ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตสินค้า OTOP ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา

4. ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน

อุปสรรคและโอกาสในการผลิตและจำหน่ายสินค้า OTOP ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา

สรุปผลการวิจัย

1. การก่อตั้งของกลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการก่อตั้งของกลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

	กลุ่มเกลือปลา	กลุ่มผ้าทอ	กลุ่มโคนม	กลุ่มกะลา	กลุ่มกระจูด
การก่อตั้ง					
● ปี พค.ที่ก่อตั้ง	2535	2541	2521	2525	2529-2543
● อายุการก่อตั้ง	12 ปี	6 ปี	26 ปี	22 ปี	4-18 ปี
● สมาชิก	17	ไม่แน่ชัด	ไม่แน่ชัด	10-30 คน	18-25 คน
● ทุนเริ่มต้น					
แหล่งทุน	ราชการ	ราชการ	ไม่แน่ชัด	ราชการ	ศิลปิน/ราชการ/เอกชน
เงินทุน	20,000 บาท	ไม่แน่ชัด	ไม่แน่ชัด	ไม่แน่ชัด	60,000-400,000
ทุนสมทบ	ไม่แน่ชัด	ไม่แน่ชัด	สมาชิกฯ	ไม่แน่ชัด	10-100 บาท/สมาชิก/เดือน

เมื่อนำข้อมูลพื้นฐานจากหน่วยผลิตและจำหน่ายมาทำการจัดกลุ่มของข้อมูลโดยการจำแนกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลถึงองค์ประกอบของที่มาในการการก่อตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาพบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์ของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีอายุของการก่อตั้งมีอยู่ระหว่าง 4-26 ปี มีจำนวนสมาชิกเมื่อครั้งก่อตั้ง อยู่ระหว่าง 10-30 คน โดยหน่วยงานราชการ ศูนย์ศิลปาชีพ และภาคเอกชน ให้การสนับสนุนแหล่งเงินทุนเริ่มต้นในการก่อตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์เบื้องต้นอยู่ระหว่าง 20,000 - 400,000 บาท โดยสมาชิกในกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูดใช้รูปแบบการระดมทุนสหกรณ์ออมทรัพย์ในการหาแหล่งทุนสมทบเพื่อความแข็งแกร่งทางการเงิน ในอัตราการระดมทุนจากสมาชิกตั้งแต่ 10-100 บาท/สมาชิก/เดือน

2. ระบบการจัดการของกลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

แหล่งเงินทุนในทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์มาจากทุนเริ่มต้นรวมกับผลกำไรที่ได้รับ อีกทั้งมีการระดมทุนเพิ่มเติมในกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูดและกลุ่มผลิตภัณฑ์จากโคนม โดยมีเงินทุนหมุนเวียน อยู่ระหว่าง 50,000 -

150,000 บาท

บุคลากรหลักจากสมาชิกกลุ่มอยู่ระหว่าง 17-140 คน ในทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาศักยภาพในด้านการผลิต การตลาดและการจัดการ โดยหน่วยงานราชการและเอกชนอยู่บ้างเป็นระยะแต่ยังขาดความต่อเนื่องทำให้ไม่แข็งแกร่งเพียงพอ ในส่วนข้อมูลลูกค้าในทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์มีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวสินค้าแต่ยังขาดความสมบูรณ์ในด้านข้อมูลความต้องการของลูกค้าซึ่งมีความสำคัญมาก ส่วนข้อมูลเพื่อการบริหารก็มีการบันทึกคำสั่งซื้อ ยอดขายและบัญชีอย่างง่าย หากแต่ยังไม่เป็นระบบที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในการบริหารกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

เครือข่าย/หุ้นส่วนการผลิตและการตลาดมีมากน้อยแตกต่างกันไปกล่าวคือ กลุ่มผลิตภัณฑ์กระจูด เป็นกลุ่มที่มีเครือข่ายเพื่อการผลิตและการตลาดมากที่สุด ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากโคนม ก็ทำการตลาดผ่านเครือข่ายสหกรณ์ฯ ทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์การเกษตร ในด้านกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลาและกลุ่มผลิตภัณฑ์จากเกล็ดปลา มีเครือข่ายเพื่อการผลิตและตลาดน้อยมาก ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอไม่มีเครือข่ายเพื่อการผลิตและการตลาดอยู่เลย นอกจากนี้ ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ยังขาดเครือข่าย/หุ้นส่วนด้านการเงิน/ข้อมูลข่าวสาร/วิจัยและพัฒนา ซึ่งจะเป็นตัวสร้างความแข็งแกร่งให้กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สามารถแข่งขันกับสินค้าทดแทนอื่นๆ ได้อีก ทั้งเพื่อการกระจายความเสี่ยงจากอุปสงค์ที่ไม่มีความสม่ำเสมออีกด้วย

การวิจัยเพื่อหาความต้องการของลูกค้ายังมีน้อยในทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอและกลุ่มผลิตภัณฑ์จากเกล็ดปลา มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตของค่อนข้างมาก ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูดมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตทั้งระดับน้อยถึงค่อนข้างมาก แต่ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากโคนม มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตอยู่ในระดับที่น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ

มีการใช้เกล็ดปลา/เส้นใยสังเคราะห์ / โยฟาย / วัณม /

กะลามะพร้าว/กระจูด เป็นวัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิต ส่วนสีย้อม / ผ้า / กาว / หนุ่ย เป็นวัตถุดิบรองในการผลิต นอกจากนี้กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้ ก็กระจก เลื่อยไฟฟ้า และมอเตอร์ เป็นเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต อีกทั้งใช้สมาชิกกลุ่มเป็นแรงงาน ทั้งส่วนของการผลิตและการตลาด โดยใช้ที่ทำการกลุ่มและบ้านสมาชิกเป็นสถานที่ผลิตสินค้าและจัดจำหน่าย

แปรรูปโดยใช้หัตถกรรมจากวัตถุดิบทั้งที่มีอยู่ในท้องถิ่นและนำเข้าจากแหล่งภายนอก ให้เปลี่ยนรูปเป็นสิ่งประดิษฐ์จากเกล็ดปลา, ผ้าทอและผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ, น้ำมันดิบ หัตถกรรมจากกะลา, ชิ้นส่วนและผลิตภัณฑ์กระจูด โดยมีต้นทุนวัตถุดิบ อยู่ระหว่าง 1,800-293,750 บาทต่อเดือน ส่วนต้นทุนค่าตอบแทน อยู่ระหว่าง 4,500 - 1,422,000 บาทต่อเดือน สามารถสร้างผลผลิตอยู่ระหว่าง 500-20,000 หน่วยต่อเดือน

มีบางส่วนของกลุ่มผลิตภัณฑ์มีการการรักษาคุณค่าของผลิตภัณฑ์ไม่ให้สูญเสียชีวิตระหว่างการขนส่งโดยการใส่กล่องกันกระแทก หรือการหุ้มพลาสติกเพื่อกันความชื้นและสิ่งสกปรกแต่โดยภาพรวมแล้วยังไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดในด้านการ

ขนส่ง และการรักษาคุณค่าของผลิตภัณฑ์

อายุการก่อตั้งมีทั้งกลุ่มที่มีอายุการก่อตั้งที่ยาวนาน อาทิ กลุ่มผลิตภัณฑ์โคนมซึ่งมีอายุการก่อตั้งถึง 26 ปี และกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวมีอายุการก่อตั้งมาเป็นเวลา 22 ปี เป็นต้น ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากเกล็ดปลานั้นมีอายุของการก่อตั้ง 12 ปี ซึ่งถือว่ามีอายุที่ไม่ยาวนานนัก ในส่วนของผู้ผลิตผ้าทอซึ่งก่อตั้งมา 6 ปี ซึ่งถือว่าอายุการก่อตั้งน้อยมาก ในส่วนของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระจูดก็มีอายุตั้งแต่ 4 - 18 ปี ซึ่งก็ถือได้ว่ามีความหลากหลายของอายุเช่นกัน โดยหากมองอย่างผิวเผินแล้วก็อาจจะเห็นว่าอายุการก่อตั้งไม่มีผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของกลุ่มผลิตภัณฑ์ แต่ที่จริงแล้วการก่อตั้งแล้วดำเนินการมาจนต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ล้วนมีช่วงเวลาของการส่งเสริมประสบการณ์มาก่อนมีการก่อตั้งอย่างเป็นทางการ

นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มผู้เป็นพนักงานขายมีทักษะในการขายมากน้อยแตกต่างกันตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอและกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกะลามีทักษะการขายค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกระจูด กลุ่มผลิตภัณฑ์จากเกล็ดปลา โดยเฉพาะกลุ่มโคนมมีทักษะในการขายน้อยที่สุดอาจเนื่องด้วยเป็นสินค้าที่มีผู้ซื้อน้อยราย

ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์มีการตั้งราคา

บนฐานของค่าใช้จ่ายยกเว้นกลุ่ม
ผลิตภัณฑ์จากโคนมที่ตั้งราคาบนฐาน
ของลูกค้าโดยมีราคาระหว่าง 20-350
บาทต่อหน่วยผลิตภัณฑ์

ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ใช้การจัด
จำหน่ายตรงไปยังผู้บริโภคขั้นสุดท้าย
อีกทั้งจัดจำหน่ายผ่านคนกลาง ยกเว้น
กลุ่มผลิตภัณฑ์จากโคนมที่ใช้การ
จำหน่ายผ่านคนกลางเพียงเท่านั้น ใน
ทิศทางเดียวกันทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ใช้
ช่องทางจัดจำหน่ายในงานแสดงสินค้า
ที่ทางราชการจัดขึ้น นอกจากนี้ยัง
จำหน่ายผ่านหน่วยงานราชการที่
เกี่ยวข้อง อีกทั้งใช้ที่ทำการกลุ่มและ
การจัดจำหน่ายทางไปรษณีย์ด้วย ยกเว้น

กลุ่มกลุ่มผลิตภัณฑ์จากโคนมซึ่งใช้เครือข่ายสหกรณ์เป็นช่อง
ทางการจัดจำหน่ายเพียงช่องทางเดียว อีกทั้งประเทศญี่ปุ่น
มาเลเซีย ออสเตรเลีย เป็นตลาดส่งออกหลักของสินค้าสินค้า
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ใช้การประชาสัมพันธ์ แบบปากต่อปาก
นามบัตร Internet รายการโทรทัศน์ หน่วยงานราชการ เป็น
หลัก ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ใช้สมาชิกกลุ่มเป็นพนักงานขายสินค้า
นอกจากนี้ยังใช้ ส่วนลดทางการค้าในการส่งเสริมการขาย และ
การขายตรงโดยสมาชิกกลุ่มอีกด้วย ยกเว้น กลุ่มผลิตภัณฑ์
โคนมที่ใช้หน่วยงานราชการและเครือข่ายสหกรณ์ฯ ในการ
ประชาสัมพันธ์และเป็นพนักงานขายเพียงอย่างเดียว

แผนภูมิ แสดงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของ
สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในลุ่มน้ำทะเลสาบ
สงขลา

